

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen yhtiö- ja vero-oikeudellisesti

Yritysjuridiikan
Kandidaatintutkielma

Laatija:
Tiina Haapalainen

Ohjaaja:
Prof. Reijo Knuutinen

23.4.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Yritysjuridiikka

Tekijä: Tiina Haapalainen

Otsikko: Yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen yhtiö- ja vero-oikeudellisesti

Ohjaaja: Prof. Reijo Knuutinen

Sivumäärä: 42 sivua

Päivämäärä: 23.4.2024

Laki osakeyhtiölain muuttamisesta (1337/2022) astui voimaan 31.1.2023. Lainsäädäntömuutoksen keskiössä oli Euroopan unionin rajat ylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2019/2121 (muutosdirektiivin) sisällön implementointi kansalliseen lainsäädäntöön. Muutosdirektiivi harmonisoi ensimmäistä kertaa jäsenmaiden rajat ylittäviä jakautumisjärjestelyitä, jonka myötä mahdollistettiin myös uusi jakautumistapa; yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen. Vaikka muutosdirektiivi koskee ainoastaan rajat ylittäviä jakautumisjärjestelyitä, osakeyhtiölaissa yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen voidaan suorittaa myös kansallisesti. Tutkimuksessa tutkimuskysymykset ovat, mitä yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen tarkoittaa yhtiöoikeudellisesti ja miten elinkeinoverotuksen yritysjärjestelyiden veroneutraalisuussäännökset soveltuvat tähän uuteen jakautumistapaan. Tutkimus on suoritettu lainopillisena tutkimuksena.

Yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen määritelmä on sisällytetty osakeyhtiölain 17 luvun 2 § 1 momentin 3 kohtaan, jonka mukaan jakautuminen voidaan toteuttaa siten, että osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle vastineeksi siitä, että jakautuvalle yhtiölle annetaan vastaanottavien yhtiöiden osakkeita tai arvopapereita. Osakeyhtiölain 17 luvun 2 § 2 momentin mukaan yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen voi tapahtua vain perustettavaan yhtiöön. Uutta jakautumistapaa sovelletaan sekä kansallisiin että rajat ylittäviin yritysjärjestelyihin. Yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen on kokonais- ja osittaisjakautumisen ohella uusi yleisseuraanto, jota on oikeusyhteisössä pidetty hyvänä lisänä jakautumisen toteuttamistapoihin. Kokonaisuudessaan lainsäädäntötyö muutosdirektiivin implementoinniksi on tehty huolellisesti ja prosessia on pidetty onnistuneena. Kritiikkiä on kuitenkin esitetty, onko yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen määritelmä liian lähellä vero-oikeudessa tunnistettua liiketoimintasiirtoa. Lisäedellytyksenä yhtiöittämillä toteutettavassa jakautumisessa on jakautumisen toteuttaminen perustettavaan yhtiöön, kun taas liiketoimintasiirron voi suorittaa jo toimivaan yhtiöön. Yhtiön perustamista voidaan pitää jopa tarpeettomana välivaiheena, mutta yrityskohtaisesti yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen voi olla parempi vaihtoehto kuin liiketoimintasiirto.

Verolainsäädännön uudistamisen tarvetta ei tarkasteltu muutosdirektiivin implementoinnin yhteydessä, minkä takia yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen ei ole lainkaan vero-oikeudessa tunnistettu. Yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen elinkeinoverotus perustuu toistaiseksi vain Verohallinnon ohjeeseen, jonka tulkinnan mukaan yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen elinkeinoverotukseen sovelletaan liiketoimintasiirron verosäännöksiä. Yhtiöittämillä toteutettavaan jakautumiseen soveltuu yritysjärjestelyitä koskevat veroneutraalisuussäännökset, jos liiketoimintasiirron soveltamisedellytykset täyttyvät. Nämä edellytykset sisältävät muun muassa vaatimuksen liiketoimintakokonaisuuden siirtämisestä vastaanottavaan yhtiöön, jota voidaan pitää yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen soveltamisalaa tiukentavana edellytyksenä. Lisäksi yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen verotuksen voidaan katsoa loukkaavan vero-oikeuden legaliteettiperiaatetta ja verovelvollisen oikeusturvaa. Yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen verosääntely olisi tärkeää kirjata lainsäädäntöön verotuksen selventämisen ja oikeusturvanäkökulmien vuoksi.

Avainsanat: yritysjärjestelyt, jakautuminen, yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen, elinkeinoverotus

SISÄLLYS

Lyhenteet	6
1 Johdanto	7
1.1 Tutkimuksen taustaa	7
1.2 Tutkimuskysymys, tavoitteet ja rajaukset	8
1.3 Tutkimusmetodi, lähdeaineisto ja tutkimuksen rakenne	9
2 Jakautumiset osana yritysjärjestelyiden kokonaisuutta	10
2.1 Jakautuminen yhtiöoikeudellisesti	10
2.1.1 Jakautumisten yhtiöoikeudellinen sääntely	10
2.1.2 Kokonaisjakautuminen	11
2.1.3 Osittaisjakautuminen	12
2.2 Jakautumisten elinkeinoverotus	13
2.2.1 Yritysjärjestelydirektiivin ja EVL:n veroneutraalisuussäännökset	13
2.2.2 Kokonaisjakautuminen	15
2.2.3 Osittaisjakautuminen	16
2.2.4 Jakautuminen ja liiketoimintasiirto	17
3 Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen yhtiöoikeudellisesti	19
3.1 Muutosdirektiivin säätäminen	19
3.2 Muutosdirektiivin mukainen määritelmä yhtiöittämällä toteutettavasta jakautumisesta	21
3.3 Oikeusministeriön työryhmämietintö ja hallituksen esitys osakeyhtiölain muuttamisesta	24
3.4 Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen osakeyhtiölain mukaan	26
4 Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen elinkeinoverotuksessa	30
4.1 Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen elinkeinoverolain tulkinnan näkökulmasta	30
4.2 Legaliteettiperiaate ja yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen	33
5 Johtopäätökset	35
Lähteet	38
Oikeustapaukset	42

KUVIOT

Kuva 1 Esimerkki yhtiöittämillä toteutettavasta jakautumisesta

27

Lyhenteet

HE	Hallituksen esitys
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
EU	Euroopan unioni
kodifioitu yhtiödirektiivi	Tietyistä yhtiöoikeuden osa-alueista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2017/1132
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
muutosdirektiivi	Rajat ylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2019/2121
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö)
OYL	Osakeyhtiölaki (624/2006)
PL	Perustuslaki (73/1999)
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TVL	Tuloverolaki (1535/1992)
VSVL	Varainsiirtoverolaki (931/1996)
yritysjärjestelydirektiivi	Eri jäsenvaltioissa olevia yhtiöitä koskeviin sulautumisiin, jakautumisiin, osittaisjakautumisiin, varojensiirtoihin ja osakkeiden vaihtoihin sekä eurooppayhtiön (SE) tai eurooppaosuuskunnan (SCE) sääntömääräisen kotipaikan siirtoon jäsenvaltioiden välillä sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä 2009/133

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa

Laki osakeyhtiölain muuttamisesta (1337/2022) astui voimaan 31.1.2023, minkä tarkoituksena oli implementoida EU:n muutosdirektiivi. Ennen muutosdirektiivin ja komission täytäntöönpanoasetuksen voimaantuloa kodifioidussa yhtiödirektiivissä ei säädetty lainkaan rajat ylittävistä jakautumisista.¹ Rajat ylittävien jakautumisten toteuttamismahdollisuudet olivat lähinnä jäsenvaltioiden mahdollisten kansallisten säännösten varassa, joka on vaikuttanut negatiivisesti erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) sijoittautumisvapauteen sisämarkkinoilla.²

Yhtenä tärkeimpänä uudistuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa jäsenmaiden välistä yritysjärjestelyiden sääntelyä sekä turvata asianmukainen ja yhtenäinen oikeussuojan taso eri sidosryhmille jäsenvaltiosta riippumatta. Muutosdirektiivin myötä kodifioituun yhtiödirektiivin lisättiin mahdollisuus toteuttaa jakautuminen kokonais- ja osittaisjakautumisen lisäksi yhtiöittämällä toteutettavana jakautumisena. Osakeyhtiölain jakautumissääntelyä tuli täydentää määrittelemällä yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen ja sen oikeusvaikutukset kansallisessa lainsäädännössä muutosdirektiivin täytäntöönpanemiseksi. Vaikka muutosdirektiivin sääntely koskee vain rajat ylittäviä jakautumisia, kansallisesti sääntely koskee myös kansallisia jakautumisjärjestelyitä.³

Yritysjärjestelyt ovat tärkeä osa suomalaisten yritysten suunnitellessaan organisaatorakenteitaan. Yritysjärjestelyt tarjoavat strategisia, taktisia ja operatiivisia keinoja kehittää yritystoimintaa ja muuttaa omistusrakennettaan. Onnistuneiden omistusrakenteiden avulla yritykset vahvistavat kilpailuetuaan toimintaympäristöissään. Syyt yritysjärjestelyiden hyödyntämiseen johtuvat erityisesti verotuksellisista kannustimista, esimerkiksi yhtiön verotettavan tulon alentamiseksi. Kansainvälistyminen yleisty myös tällä oikeudellisen sääntelyn osa-alueella. EU- ja OECD-tason

¹ Muutosdirektiivin 160 a artiklan mukaan rajat ylittävällä yhtiömuodon muutoksella tarkoitetaan järjestelyä, jolla yhtiö, ilman että se puretaan tai asetetaan selvitystilaan, muuttaa oikeudellisen muodon, jolla se on rekisteröity lähtöjäsenvaltiossa, ja siirtää vähintään sääntömääräisen kotipaikkansa kohdejäsenvaltioon säilyttäen oikeushenkilöllisyytensä.

² COM(2018) 241 final, s. 1-2. Komission suosituksen (2003/361/EY) 2 artiklan mukaan pienten ja keskisuurten luokka koostuu yrityksistä, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa.

³ Oikeusministeriön työryhmämietintö 2022:22, s. 23–24, 100, 133.

ohjeistusten, sääntelyn ja oikeuskäytännön määrä lisääntyy jatkuvasti. Jotta yritykset pysyvät mukana toimintaympäristöjen muutoksissa, niiden on seurattava muutoksia ja reagoitava niihin dynaamisesti. Yritysjärjestelyt ovat juridisesti mielenkiintoinen ilmiö, johon kietoutuu vero- ja yhtiöoikeudelliset näkökohdat.⁴

1.2 Tutkimuskysymys, tavoitteet ja rajaukset

Osakeyhtiölain muutos on mahdollistanut uuden jakautumistavan; yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen. Tuore lakimuutos on tuonut tarpeen arvioida, mitä yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen tarkoittaa yhtiöoikeudellisesti. Ensimmäinen tutkimuskysymys on, mitä yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen tarkoittaa yhtiöoikeudellisesti. Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva tästä uudesta jakautumistavasta muutosdirektiivin ja osakeyhtiölain määritelmien avulla. Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen voidaan toteuttaa rajat ylittävästi sekä kansallisesti, mutta yhtiöoikeudellisessa määrittelyssä painottuu kansallinen näkökulma. Jo aiemmin tunnistettujen jakautumistapojen, eli kokonais- ja osittaisjakautumisen määrittelemisellä pohjustetaan jakautumisten yhtiöoikeudellisen sääntelyn tarkastelua.

Ongelmallista yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa on sitä koskevan verolainsäädännön puuttuminen. Jakautumiset muodostavat tärkeän osan yritysjärjestelyihin liittyvää sääntelyä, mihin liittyvää sääntelyä on hajautettu yhtiö-, vero- ja kirjanpitolainsäädäntöön. Kun yhdessä sääntelykokonaisuudessa tapahtuu muutoksia, se aiheuttaa muutospainetta myös muuhun yritysjärjestelyihin liittyvään sääntelyyn.⁵ Tätä yhtiö-, vero- ja kirjanpitolainsäädännön suhdetta on kutsuttu ns. ”Bermudan kolmion” ongelmaksi.⁶ Nämä kolme sääntelyn osa-aluetta ovat yhteydessä toisiinsa, esimerkiksi laeissa olevien viittaustekniikoiden takia. Erityisesti yritysjärjestelyissä yhtiö- ja vero-oikeuden välinen suhde korostuu. Yritysjärjestelyt on toteutettava OYL:n mukaan, mutta veroneutraalisuussäännösten soveltaminen edellyttää EVL:n noudattamista. Kuitenkin nämä kaksi lakia eroavat usein sisällöllisesti keskenään. Tällöin voi syntyä esimerkiksi verotuksellisia haasteita, jos yhtiöoikeuden sääntelyä uudistettaessa ei huomioida verolainsäädännön uudistamista.

⁴ Immonen 2022, 5–10.

⁵ Rasinaho 2003, 803–804.

⁶ Järvenoja 2008, s. 383.

Tutkielmassa on täten syytä tarkastella myös, millaisia vero-oikeudellisia haasteita liittyy yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen. Toinen tutkielman tutkimuskysymys on, voidaanko EVL:n yritysjärjestelyiden verovapaussäännöksiä soveltaa yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen. Kansainvälisen verotuksen tarkastelu rajataan tutkielman ulkopuolelle. Verotuksellisen tarkastelun apuna on myös jakautumistapojen tuloverotuksen veroneutraaliussäännösten soveltamisen edellytykset. Vaikka tutkielmassa verotuksellisesti tutkitaan elinkeinoverotusta, ei ole poissuljettua, ettei yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen liittyisi muiden verolajien mukaisia veroseuraamuksia.⁷

1.3 Tutkimusmetodi, lähdeaineisto ja tutkimuksen rakenne

Tässä kandidaatintutkielmassa yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista tarkastellaan yhtiö- ja vero-oikeudellisesti lainopillista metodia hyödyntäen. Tarkoituksena on selvittää, mitä OYL 17 luvun 2 § 3 momentin yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen tarkoittaa yhtiöoikeudellisesti. Vero-oikeudellisen tarkastelussa tutkitaan, miten vero-oikeudellista sääntelyä sovelletaan ja voidaanko EVL:n veroneutraalisuussäännöksiä soveltaa yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen.

Lähdemateriaalina hyödynnetään EU:n muutospäätöksiä ja sen valmisteluaineistoa sekä osakeyhtiölakia ja sen muuttamisen hallituksen esitystä. Lisäksi käytän muita virallislähteitä. Monipuolisella oikeuskirjallisuudella on tärkeä lähdeaineistona rooli koko tutkimuksen ajan. Oikeuskäytäntö hyödynnetään soveltuvin osin.

Tutkielma jakautuu johdannon lisäksi neljään käsittelykappaleeseen. Ensin käsitellään yhtiö- ja vero-oikeudellisesti kokonais- ja osittaisjakautumista sekä liiketoimintasiirtoa. Kolmannessa kappaleessa tarkastellaan yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista yhtiöoikeudellisesti muutospäätöksen ja osakeyhtiölain valossa. Neljännessä käsittelykappaleessa tutkitaan yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen elinkeinoverotuksen näkökulmia. Lopuksi tehdään johtopäätökset sekä tarkastellaan sääntelyn tulevaisuuden näkymiä.

⁷ On hyvä huomata, että yritysjärjestelyihin liittyy myös arvonalisä- ja varainsiirtoverotukseen liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Esimerkiksi Nina Sainion *Yritysjärjestelyt arvonalisäverotuksessa* (Verotus 4/2011, s. 447–451) käsittelee arvonalisäverotukseen liittyviä kysymyksiä yritysjärjestelydirektiivin mukaisissa yritysjärjestelyissä.

2 Jakautumiset osana yritysjärjestelyiden kokonaisuutta

2.1 Jakautuminen yhtiöoikeudellisesti

2.1.1 Jakautumisten yhtiöoikeudellinen sääntely

Kansallisesti toteutettavissa jakautumisjärjestelyissä tärkein yhtiöoikeudellinen oikeuslähde on OYL:n jakautumissäännökset (OYL 17 luku). Kansainvälisellä sääntelyllä, erityisesti EU-oikeuden, merkitys on korostunut yritysjärjestelyiden sääntelyssä. EU-oikeuden direktiiveillä ja asetuksilla yhdenmukaistetaan jäsenmaiden yhtiöoikeuden lainsäädäntöä samalla edistäen tehokkaampaa sisämarkkinoiden toimintaa. Viimeisimmät OYL:n yritysjärjestelyjen muutokset ovat perustuneet juuri EU:n direktiiveihin.⁸ Myös muilla kansainvälisillä ohjeilla ja suosituksilla voi olla merkitystä yritysjärjestelyiden toteuttamisessa. Esimerkiksi OECD:n ohjeistukset vaikuttavat monikansallisten yhtiöiden toimintaan.⁹

Jakautuminen on määritelty OYL 17:1:ssä, jonka mukaan osakeyhtiö voi jakautua siten, että jakautuvan yhtiön varat ja velat osittain tai kokonaan siirtyvät yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle ja jakautuva yhtiö tai sen osakkeenomistajat saavat jakautumisvastikkeen vastaanottavan yhtiön osakkeita. Jakautuminen voidaan OYL 17:2 mukaan toteuttaa joko kokonais- tai osittaisjakautumisena taikka yhtiöittämillä toteutettavana jakautumisena. OYL:n 17 §:n jakautumiset ovat yleisseuraantoja, joissa jakautuvan yhtiön kaikki varat, velat ja muut sitoumukset siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle ilman erillistä luovutusta eikä mitään omaisuuseriä tai vastuita jätetä yleisseurannon ulkopuolelle.¹⁰

Jakautumista käytetään, muun muassa omistajanvaihdoksen valmisteluun erottamalla yrityskokonaisuudesta sellainen osa, joka siirretään uudelle omistajalle. Esimerkiksi sukupolvenvaihdostilanteissa yrityksen jakaminen osiin voi alentaa osakkeen siirtohintaa samalla keventäen liiketoimintaa jatkavien perillisten rahoituspaineita. Julkisissa

⁸ Immonen 2022, s. 20–21, 25. Ks. myös HE 103/2007 vp. s. 6. Esimerkiksi aiempi rajat ylittäviä pääomayhtiöiden sulautumisia ja jakautumisia koskevan sääntelyn (OYL 1415/2007) muutos perustui Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin pääomayhtiöiden rajat ylittävistä sulautumisista (2005/56/EY) säätämiseen.

⁹ Immonen 2022, s. 25. Ks. myös Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:38, s. 8. Monikansallisten yhtiöiden tulee noudattaa OECD:n vastuullisen liiketoiminnan periaatteita, ja yhtiöiden on huomioitava toiminnassaan ja investoinneissaan puuttuttava haitallisiin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Yritysvastuunäkökulmat korostuvat erityisesti isojen yhtiöiden kohdalla ja periaatteita tulee soveltaa kaikessa liiketoiminnassa eli myös yritysjärjestelyissä.

¹⁰ Honkamäki – Kujanpää – Pennanen 2018, s. 218.

osakeyhtiöissä jakautuminen voi kasvattaa osakkeenomistajan omistaja-arvoa, kun yrityskokonaisuus hajotetaan selkeämpiin osiin.¹¹ Esimerkiksi 1.10.2023 Sampo Oyj suoritti osittaisjakautumisen, jolla Mandatum Oyj:stä tuli oma itsenäinen yhtiö. Järjestelyn tarkoitus oli edistää Sammon vahinkovakuutusliiketoiminnan strategiaa sekä mahdollistaa Mandatum-konsernille suuremman taloudellisen ja strategisen liikkumavaran samalla antaen paremmat mahdollisuudet kasvustrategian toteuttamiseen.¹² Jakautumisia voidaan pitää Suomessa suhteellisen yleisinä, ja jakautumisia hyödynnetään monipuolisesti perheyriyksistä suuriin pörssiyrhtiöihin.

2.1.2 Kokonaisjakautuminen

Kokonaisjakautuminen tarkoittaa OYL 17:2 1 momentin mukaan järjestelyä, jossa jakautuvan yhtiön kaikki varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle ja jakautuva yhtiö purkautuu. Kokonaisjakautuminen voidaan tehdä joko perustettaviin yhtiöihin tai toimiviin yhtiöihin. Jakautumisella toimivaan yhtiöön tarkoitetaan jakautumista, jossa vastaanottava yhtiö on perustettu ennen jakautumisen täytäntöönpanoa. Jakautumisella perustettavaan yhtiöön tarkoitetaan jakautumista, jossa vastaanottava yhtiö perustetaan jakautumisen yhteydessä.¹³

Kokonaisjakautumisella voidaan eriyttää tietty liiketoiminta tai varallisuuserä uuteen yhtiöön tai yhtiöihin muun varallisuuden siirtyessä toiseen tai toisiin yhtiöihin.¹⁴ Tästä liiketapahtumasta jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat jakautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita. Tämä jakautumisvastike voi olla rahaa, muuta omaisuutta ja sitoumuksia. Mikäli jakautumisvastiketta ei anneta vastaanottavan yhtiön osakkeina, tämä jakautumisvastike voi olla, esimerkiksi jonkin muun kuin jakautumiseen osallistuvien yhtiöiden osakkeita tai muita saatavia. Osakeyhtiölaki ei rajoita muun kuin osakevastikkeen käyttöä. Voidaan pitää kuitenkin lähtökohtana, että jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat omistamiensa osakkeiden vastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita.¹⁵

Vastaanottavan yhtiön ei tarvitse jatkaa jakautuvan yhtiön liiketoimintaa, koska on katsottu, ettei vaatimus ei ole tarpeen jakautumisen yhtiöoikeudellisen sääntelyn

¹¹ Immonen – Nuolimaa 2017, s. 255–256.

¹² Sampo Oyj:n hallituksen ehdotus: Sampo Oyj:n osittaisjakautumisesta päättämiseksi 2023, s. 1-2.

¹³ Mähönen – Villa 2020, s. 415–416.

¹⁴ Honkamäki – Kujanpää – Pennanen 2018, s. 225.

¹⁵ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2023, s. 1379.

kannalta. Liiketoiminnan jatkamisvaatimus olisi vaikeasti todennettavissa ja voisi johtaa tulkintaongelmiin lainsoveltamisessa. On hyvä huomata, että liiketoiminnan jatkamisvaatimus voi ilmetä muualta lainsäädännöstä, esimerkiksi vero-oikeudellisessa sääntelyssä.¹⁶

2.1.3 Osittaisjakautuminen

OYL 17:2 mukaan jakautuminen voi toteutua myös niin, että osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. Tämä järjestely on osittaisjakautuminen, joka voi tapahtua samalla sekä toimivaan että perustettavaan yhtiöön. Jos vastaanottavana yhtiönä on toimiva yhtiö, jakautumiseen voi osallistua muitakin osakkeenomistajia ja erityisten oikeuksien haltijoita kuin jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat ja oikeuksien haltijat.¹⁷

Osittaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat jakautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita, mutta jakautumisvastike saa olla myös rahaa, muuta omaisuutta ja sitoumuksia. Osittaisjakautumisen lähtökohta on, että jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat omistamiensa jakautuvan yhtiön osakkeiden vastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita. Tämä on sama edellytys kuin kokonaisjakautumisen kohdalla. Myöskään osittaisjakautumisen kohdalla muun kuin osakevastikkeen käyttöä ei ole rajoitettu.¹⁸ Samoin kuten kokonaisjakautumisen kohdalla, osittaisjakautumisessa ei aseteta vaatimuksia vastaanottavalle yhtiölle toiminnan jatkamisesta. Jatkamisvaatimus voi ilmetä kuitenkin verolainsäädännössä.¹⁹

Kokonais- ja osittaisjakautumisen sääntelyssä huomaa samanlaisuuksia liittyen, erityisesti jakautumisvastikkeen käyttämisessä, mutta sääntelyssä on isoja eroja, jotka vaikuttavat siihen, kumpi jakautumistapa yhtiön kannattaa valita. Esimerkiksi yrityksille on strategisesti tärkeä valinta, jatketaanko liiketoimintaa jakautuvassa yhtiössä vai päätetäänkö yhtiö purkaa ja toimintaa jatketaan jossain muussa yhtiössä. Osittaisjakautuminen voi olla järkevä keino toteuttaa liiketoiminnan eriyttäminen silloin,

¹⁶ HE 89/1996 vp, s. 33–34.

¹⁷ Mähönen – Villa 2020, s. 598.

¹⁸ Villa 2023, s. 225.

¹⁹ HE 89/1996 vp, s. 34.

kun eriyttäminen halutaan tehdä horisontaalisesti, eli osakkeenomistaja tulee omistamaan jakautumisessa erotetun liiketoiminnan vastaanottavan yhtiön osakkeita.²⁰

Se, kannattaako yhtiön jakautumistilanteessa valita kokonais- vai osittaisjakautuminen, riippuu täysin yhtiön tilanteesta. Kokonaisjakautumisessa on huomattava, että yrityksen juridinen identiteetti vaihtuu, mikä saattaa aiheuttaa yhtiölle hallinnollista vaivaa muun muassa yritys- ja yhteisötunnuksen vaihtumisen vuoksi. Osittaisjakautuminen saattaakin usein olla liiketoiminnan kannalta parempi vaihtoehto, sillä siinä jakautuva yhtiö jää edelleen olemaan ja ainoastaan osasta sen liiketoimintaa muodostetaan uusi yhtiö.²¹ Jokainen jakautumisjärjestely on yksilöllinen ja jakautumistyyppin valinnalla on yhtiön ja/tai yhtiöiden kannalta strategista merkitystä.

2.2 Jakautumisten elinkeinoverotus

2.2.1 Yritysjärjestelydirektiivin ja EVL:n veroneutraalisuussäännökset

Jakautumisten verosääntelyn tärkein kansallinen oikeuslähde on EVL:n yritysjärjestelysäännökset (52–52 h §), jotka perustuvat EU:n yritysjärjestelydirektiiviin. Direktiivin tavoitteena on poistaa verotuksellisia esteitä yritystoiminnan uudelleenjärjestelyiltä EU:ssa vaarantamatta jäsenvaltioiden verotuksellisia intressejä. Verotuksellisten esteiden poistaminen parantaa yritysten kilpailukykyä sekä tuottavuutta. Direktiivissä mainitut tavoitteet toteutetaan niin, että edellytykset täyttävät uudelleenjärjestelyt voidaan toteuttaa ilman välittömiä veroseuraamuksia järjestelyyn osallistuville yhteisöille tai niiden osakkaille. Direktiivi korostaa verotuksen jatkuvuusperiaatetta verotuksen lykkääntyessä ajankohtaan, jolloin tapahtuu yritysjärjestelyä seuraava omaisuuden luovutus.²²

Yritysjärjestelydirektiivi on implementoitu suomalaiseen lainsäädäntöön pääosin kansallista elinkeinoverosääntelyä laajentamalla ja muuttamalla. Yritysjärjestelydirektiiviä on uudistettu viimeksi 2009 ja nykyään yritysjärjestelydirektiivin mukaiset yritysjärjestelysäännökset koskevat sulautumisia, kokonais- ja osittaisjakautumisia, liiketoimintasiirtoja, osakevaihtoja ja eurooppayhtiön

²⁰ Honkamäki – Kujanpää – Pennanen 2018, s. 246.

²¹ Lauriala 2013, s. 186.

²² HE 177/1995 vp, s. 5, 7.

tai eurooppaosuuskunnan kotipaikan siirtoa jäsenvaltioiden välillä. Suomessa veroedut saa kansalliset ja rajat ylittävät yritysjärjestelyt, jotka täyttävät EVL:n edellytykset.²³

Lähtökohtana on, että EVL:n mukaan toteutetusta jakautumisesta ei aiheudu välittömiä tuloveroseuraamuksia järjestelyihin osallistuville yrityksille tai niiden omistajille. Jakautumisessa jakautuvan yhtiön verotuksessa vähentämättä olevat hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään vastaanottavan yhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty jakautuvan yhtiön verotuksessa. Osakkaan verotuksessa jakautumista ei katsota osakkeiden luovuttamiseksi. Luovutusvoiton verotus käytännössä lykkääntyy jakautumisjärjestelyä seuraavaan luovutukseen. Verotuksessa myös hankintamenot säilyvät yritysjärjestelyissä ennallaan. Veroetuja liittyy myös muun muassa poistojen ja tappioiden vähentämiseen.²⁴

EVL:n mukaiset jakautumistapojen määritelmät ovat tiukemmat verrattuna OYL:n mukaisiin määritelmiin. Vaikka puhutaan Bermudan kolmion ongelmasta vero- ja yhtiöoikeuden yhteyden kohdalla, verosääntely on itsenäinen yhtiöoikeudellisesta sääntelystä, kuten osakeyhtiölaista. Veroedut koskevat ainoastaan yritysjärjestelyjä, jotka täyttävät EVL:n edellytykset, eikä vain OYL:n edellytykset täyttävät yritysjärjestelyt saa veroetuja.²⁵ Käytännössä vain OYL:n edellytysten täyttävien yritysjärjestelyiden toteuttaminen ei ole yrityksille kannattavaa, koska merkittävät veroedut jäävät saamatta. Näin ollen jakautumista suunniteltaessa yritysten tulee kiinnittää huomioita enemmän EVL:n sääntelyn noudattamiseen.

Mikäli jakautuminen ei täytä EVL:n veroneutraalisuuden edellytyksiä, tulee sovellettavaksi verotuksessa purkamista koskevat EVL 51 d §:n säännökset, huolimatta siitä, oliko jakautumisjärjestely suoritettu osakeyhtiölain säännösten mukaisesti. Kun yhtiön katsotaan purkautuneen jakautumisen yhteydessä, omaisuuden siirtoja vastaanottavaan yhtiöön verotetaan luovutuksena, ja varat arvostetaan käypiin arvoihin. Vastaanottavan yhtiön verotuksessa omaisuuden hankintamenoksi katsotaan käypä arvo, joka on tuloutettu jakautuvassa yhtiössä. Myös jakautuvan yhtiön varaukset tuloutetaan.²⁶

²³ Engblom et al. 2023, s. 444.

²⁴ Dnro VH/3512/00.01.00/2023, kohta 3.

²⁵ Järvenoja 2008, s. 383–384. Vrt. Järvenoja 2022, s. 47. Vaikka OYL:n mukaisten jakautumisten soveltamisala kaventuu, rajanvedolla, että vain EVL:n mukaiset jakautumiset saavuttavat veroedut, samalla varmistetaan, ettei kansallinen sääntely riko yritysjärjestelydirektiivissä asetettuja edellytyksiä.

²⁶ Dnro VH/3512/00.01.00/2023, kohta 6.

2.2.2 Kokonaisjakautuminen

Kokonaisjakautuminen on erikseen määritelty EVL 52 c §:ssä, jonka mukaan kokonaisjakautuminen tarkoittaa järjestelyä, jossa osakeyhtiö purkautuu selvitysmenettelyttä siten, että kaikki sen varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle osakeyhtiölle. EVL:n mukaan verotuksellisesti mahdolliset tavat toteuttaa kokonaisjakautuminen on jakautuminen kokonaan vähintään kahdeksi perustettavaksi yhtiöksi, kokonaan vähintään kahteen toimivaan yhtiöön ja kokonaan yhteen perustettavaan ja yhteen toimivaan yhtiöön.²⁷

OYL:n ja EVL:n jakautumissäännösten eroavaisuudet voidaan jakaa kokonaisjakautumisten kohdalla jakautumisvastikkeen laatua koskeviin ja osakeomistusta koskeviin vaatimuksiin. Jakautumisvastikkeena EVL 52 c §:n mukaan jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa kunkin vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita; vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta yhtiön maksettua osakepääomaa. Tämä on keskeinen ero OYL:n ja EVL:n välisessä kokonaisjakautumisen määritelmässä, sillä OYL ei aseta rahavastikkeelle määrällistä rajoitusta.²⁸ Jos jakautumisvastikkeena saatavien osakkeiden ei katsota oikeuttavan, esimerkiksi äänioikeuteen tai muutoinkaan yhtiön varallisuuteen, ei KHO:n mukaan jakautuminen täytä EVL 52 c §:n jakautumiselle asetettuja edellytyksiä.²⁹

EVL edellyttää, että jakautuvan yhtiön osakkaiden on saatava vastaanottavien yhtiöiden osakkeita samassa suhteessa kuin he omistivat jakautuvan yhtiön osakkeita. EVL ei salli omistussuhteiden muutoksia jakautumisen toteuttamisen yhteydessä. Kuitenkaan tällä ei ole käytännön kannalta suurta merkitystä, koska jakautumisissa ei ole poikettu jakautuvan yhtiön osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteesta.³⁰ EVL ei aseta vaatimuksia jakautuvan yhtiön toiminnalle tai sille, miten jakautuvan yhtiön toiminta jaetaan vastaanottaville yhtiöille. Jakautuvan yhtiön ei siten tarvitse siirtää jokaiselle vastaanottavalle yhtiölle yhtä suurta osuutta varoistaan ja veloistaan. Toisaalta varoja ei

²⁷ Immonen 2022, s. 536.

²⁸ Immonen 2022, s. 537.

²⁹ KHO 2009:98.

³⁰ Järvenoja 2022, s. 450.

kuitenkaan voida siirtää vain yhdelle ja velkoja vain toiselle yhtiölle.³¹ Kokonaisjakautuminen voidaan verotuskäytännön mukaan toteuttaa hyvin joustavasti, sillä jakautuva yhtiö voi itse pitkälti määritellä ne omaisuuserät, jotka jakautumisessa syntyville yhtiöille siirtyvät.³²

Jos kokonaisjakautuminen ei täytä EVL 52 c §:n edellytyksiä, kyse on yhtiön purkautumisesta. Sovellettavaksi tulee EVL 51 d §:n säännökset. Tällöin kokonaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkeet katsotaan luovutettavan vastikkeeksi saatujen osakkeiden ja mahdollisen muun vastikkeen yhteenlaskettua käypää arvoa vastaan.³³ EVL:n veroneutraalisuussäännöksiä ei sovelleta EVL 52 h §:n mukaan, jos on ilmeistä, että järjestelyjen yksinomaisena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen.

2.2.3 Osittaisjakautuminen

EVL 52 c § 1 momentin mukaan osittaisjakautuminen tarkoittaa järjestelyä, jossa osakeyhtiö selvitysmenettelyttä siirtää, ilman että se purkautuu, yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuutensa sellaisenaan yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle ja jättää vähintään yhden liiketoimintakokonaisuuden siirtävään yhtiöön. Osittaisjakautumisessa vaatimus liiketoimintakokonaisuuden siirtämisestä ja vastaavan kokonaisuuden jäämisestä siirtävään yhtiöön voidaan pitää tärkeimpänä eroavaisuutena EVL:n ja OYL:n osittaisjakautumisten määritelmien eroavaisuutena.³⁴ EVL 52 c § 2 momentin mukaan liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Käytännössä liiketoimintakokonaisuuden arviointi perustuu yrityksen omaan tulkintaan, mikä yrityksen osa on sellainen, joka kykenee itsenäiseen toimintaan ja pystyy toimimaan omavaraisesti.³⁵

Koska liiketoimintakokonaisuuden arviointi on yrityskohtaista, määriteltäessä liiketoimintakokonaisuuden oikeudellisia rajoja, tärkeäksi oikeuslähteeksi nousee tuomioistuinten ratkaisut. Esimerkiksi liiketoimintakokonaisuuden määräytymisessä vaikuttaa yhtiömuoto, esimerkiksi onko kyse osakeyhtiöstä vai asunto-osakeyhtiöstä.

³¹ Engblom et al. 2023, s. 472.

³² Lauriala 2013, s. 186.

³³ Dnro VH/3512/00.01.00/2023, kohta 6.

³⁴ Järvenoja 2022, s. 450.

³⁵ Järvenoja 2014, s. 17.

Myös se, millaista toimintaa on tarkoitus jatkaa, vaikuttaa liiketoimintakokonaisuuden arviointiin. KHO ratkaisussaan KHO:2015:156 on katsonut, että vuokratalokiinteistön siirtäminen osittaisjakautumisella ja osakehuoneistojen myynti oli EVL 52 c §:n mukainen liiketoimintakokonaisuus. Kuitenkaan ratkaisussa KHO:2008:74 liiketoimintakokonaisuudeksi KHO ei katsonut passiivista sijoittamista, joka sisältää vain yksittäisiä varallisuuseriä, kuten rahastosijoituksia.

Lisäksi keskeinen ero koskee myös jakautumisvastiketta. EVL 52 c § 1 momentin jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa kunkin vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita. Vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta yhtiön maksettua osakepääomaa. Kyse on samanlaisista edellytyksistä kuin kokonaisjakautumisen kohdalla. EVL asettaa rajoituksia myös toiminnan jatkamiselle. Koska osittaisjakautumisessa siirretään liiketoimintakokonaisuus, tulee vastaanottavan yhtiön ainakin jonkin aikaa jatkaa jakautuvan yhtiön tätä toimintaa. Toimintansa jo lopettaneessa yhtiössä ei asian luonteen vuoksi voida tehdä osittaisjakautumista, koska yhtiössä ei enää muodostu vähintään kahta erillistä liiketoimintakokonaisuutta.³⁶

Mikäli osittaisjakautuminen ei täytä EVL 52 c §:n edellytyksiä, kyse on yhtiön purkautuminen verotuksessa siltä osin kuin varallisuutta siirretään vastaanottavaan yhtiöön. Verotuksellisesti jakautuvan yhtiön katsotaan luovuttavan siirtyvän omaisuuden osakkaalleen omaisuuden käyvästä arvosta. Tämä realisoi myös osakkaan luovutusvoittoverotuksen. Verollisessa osittaisjakautumisessa osakkeenomistajien katsotaan verotuksessa sijoittavan saamansa varat vastaanottavaan yhtiöön, josta he saavat vastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita.³⁷

2.2.4 Jakautuminen ja liiketoimintasiirto

Liiketoimintasiirto on vero-oikeudellinen käsite, jolla tarkoitetaan EVL 52 d §:ssä järjestelyä, jossa siirtävä yhtiö luovuttaa joko kaikki taikka yhteen tai useampaan liiketoimintakokonaisuuteensa kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja

³⁶ Immonen 2022, s. 537.

³⁷ Dnro VH/3512/00.01.00/2023, kohta 6. Ks. myös KVL 77/2004.

siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvää toimintaa jatkavalle osakeyhtiölle saaden vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita.³⁸ Liiketoimintasiirto voi tapahtua perustettavaan tai jo olemassa olevaan yhtiöön ja vastaanottavan yhtiön tulee jatkaa siirtynyttä liiketoimintaa. Jotta järjestely voi olla veroneutraali, tulee täyttyä liiketoimintasiirron osapuoliin, vastikkeeseen ja liiketoimintakokonaisuuden edellytykset.³⁹

Liiketoimintasiirron osapuoliin sovelletaan TVL 3 §:ssä tarkoitettuja kotimaisia yhteisöjä, joita ovat muun muassa valtio ja sen laitokset, kunnat ja kuntayhtymät sekä osakeyhtiöt ja osuuskunnat.⁴⁰ Jakautumisvastikkeena liiketoimintasiirrossa annetaan vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia tai vanhoja osakkeita. Käteisvastikkeen tai muun vastikkeen käyttäminen on kiellettyä.⁴¹ Keskusverolautakunnan ratkaisun KVL 2000/64 (ei julk.) mukaan osakevastikkeen antamatta jättäminen ei ole myöskään sallittua.

Liiketoimintasiirrossa tulee siirrettävän varallisuuden muodostaa liiketoimintakokonaisuus, jonka oikeudellisessa arvioinnissa hyödynnetään osittaisjakautumisen (EVL 52 c §) määritelmää, vaikka EVL 52 d § ei viittaa tähän säännökseen.⁴² Pääsääntöisesti liiketoimintasiirrossa tulee siirtää kaikki liiketoimintakokonaisuuteen kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvää toimintaa jatkavalle osakeyhtiölle. Esimerkiksi liiketoimintaan liittymättömiä velkoja ei voida siirtää vastaanottavalle yhtiölle. Jos omaisuususerä on vaikeasti erotettavissa, se voidaan jättää liiketoimintasiirrossa siirtämättä, jos sen merkitys järjestelyssä on vähäinen.⁴³

³⁸ Määttä – Torkkel 2022, s. 97. Yhtiöoikeudellisesti liiketoimintasiirto on voitu kuitenkin toteuttaa nettoapportina perustettavaan tai toimivaan yhtiöön.

³⁹ Dnro VH/3515/00.01.00/2023, kohdat 2 ja 4.

⁴⁰ Malmgrén – Myrsky 2017, s. 481. Esimerkiksi TVL 4 §:n mukainen yhtymä, kuten avoin yhtiö ei voi olla liiketoimintasiirron osapuoli.

⁴¹ Kukkonen – Walden 2020, s. 323.

⁴² Järvenoja 2014, s. 1.

⁴³ Andersson – Penttilä 2014, s. 765. Ks. myös KVL:1996:39; KVL:1996:80; KVL:1998:57. Esimerkiksi rahoitusomaisuuden kohdalla on joustettu, jos kyseessä on ollut rahallisesti vähäisiä eriä.

3 Yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen yhtiöoikeudellisesti

3.1 Muutosdirektiivin säätäminen

Toimiva yhtiöoikeudellinen sääntely on EU:n sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan edellytys. Yhtenäinen yhtiöoikeudellinen sääntely luo vakautta yritysten toimintaympäristöihin edistäen samalla talouskasvua.⁴⁴ Kun eurooppalaiset yritykset toimivat eri jäsenvaltioissa, korostuu yhtenäisen yhtiöoikeuden sääntelyn merkitys. Tämä johtuu siitä, että yritysten sijoittautumisvapaus antaa niille oikeuden harjoittaa liiketoimintaa myös muissa jäsenmaissa.⁴⁵ Myös Euroopan unionin tuomioistuin korostaa sijoittautumisvapauden merkitystä yritysjärjestelyissä ja sen ratkaisukäytännön mukaan yhtiöiden sijoittautumisvapauteen kuuluu, mm. oikeus perustaa ja johtaa yhtiöitä niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen omia yhtiöitä. Sijoittautumisvapaus käsittää myös jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetun yhtiön oikeuden muuttua toisen jäsenvaltion oikeuden soveltamisalaan kuuluvaksi yhtiöksi, kunhan tämän toisen jäsenvaltion lainsäädännössä määritetyt edellytykset ja erityisesti liityntäkriteeri, jonka mukaisesti kyseinen jäsenvaltio katsoo yhtiön kuuluvan sen kansallisen oikeusjärjestyksen piiriin, täyttyvät.⁴⁶

SEUT:n 49 artiklan mukainen sijoittautumisvapaus ei ole toiminut kuitenkaan tarkoituksenmukaisesti, sillä yhtiöoikeutta ei ole mukautettu EU:ssa riittävästi rajat ylittävän liikkuvuuden tarpeisiin. Oikeudellisia haasteita on tuottanut sääntelyn epäselvyys ja soveltumattomuus, joka on haitannut erityisesti sisämarkkinoilla kasvuun pyrkivien eurooppalaisten pk-yritysten toimintaa. Juridisten esteiden poistaminen tarjoaa pk-yrityksille paremmat mahdollisuudet valita liiketoimintastrategiansa samalla edistämällä niiden sopeutumista markkinaolosuhteiden muutoksiin.⁴⁷

Yhtiölainsäädännön soveltumattomuus korostuu rajat ylittävien jakautumisten kohdalla, sillä ennen muutosdirektiiviä yhtiöoikeudellinen rajat ylittävä jakautumissääntely on

⁴⁴ COM(2015) 550 final s. 5.

⁴⁵ SEUT 49 artiklan mukaan sijoittautumisvapauteen kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä, erityisesti 54 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettuja yhtiöitä, niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia. SEUT 54 artiklassa näillä yhtiöillä tarkoitetaan siviili- ja kauppaoikeudellisia yhtiöitä, osuustoiminnallisia yhtiöitä sekä muita julkis- tai yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, lukuun ottamatta niitä, jotka eivät tavoittele voittoa.

⁴⁶ Tuomio 25.10.2017, Polbud-Wykonawstwo, C-106/16, ECLI:EU:C:2017:804, kohta 33.

⁴⁷ COM(2015) 550 final, s 5.

nojanut ainoastaan jäsenvaltioiden kansallisiin normeihin. Rajat ylittävien jakautumisten sääntelyn puuttuminen on haitannut yritysten toiminnan lisäksi myös eri sidosryhmien, kuten osakkeenomistajien, oikeusturvaa. Kaikki nämä tekijät ovat vaikeuttaneet yritysjärjestelyiden toteuttamista käytännössä.⁴⁸

Muutosdirektiivin säätäminen on yksi tapa vastata näihin muutostarpeisiin. EU:n muutosdirektiivi säätää ja yhtenäistää monipuolisesti EU-tasoista yhtiöoikeudellista sääntelyä sekä harmonisoi ensimmäistä kertaa rajat ylittävää jakautumissääntelyä. Pää tavoitteina muutosdirektiivissä on mahdollistaa yhtiöiden rajat ylittävien yhtiömuodon muutosten toteuttaminen hallitusti, tehokkaasti ja tuloksellisesti samalla suojaten sidosryhmien, kuten velkojien, asemaa soveltuvalla ja oikeasuhtaisella tavalla. Viime kädessä yhtenäisempi yhtiöoikeudellinen sääntely edistää myös EU:n perusvapauksia, kun uudella sääntelyllä parannetaan yritysten toimintaa sisämarkkinoilla.⁴⁹

Erityisesti sääntelyllä pyritään parantamaan pk-yritysten asemaa sisämarkkinoilla. Suurin osa (98 %) EU:n pääomayhtiöistä kuuluu tähän yritysryhmään muodostaen samalla erittäin merkittävän osuuden EU:n talouskasvusta. Rajat ylittävien yritysjärjestelyiden osapuolina on lähes aina tutkimusten mukaan pääomayhtiö, jonka myötä sääntelyn hajanaisuuden negatiiviset vaikutukset ovat vaikeuttaneet juuri näiden yhtiöiden toimintaan. Negatiivisia vaikutuksia ovat olleet esimerkiksi korkeat järjestelyjen toteuttamiskustannukset johtuen, muun muassa korkeista asiantuntijakuluista.⁵⁰

Muutosdirektiivin rajat ylittävien yritysjärjestelyiden sääntely ulotettiin koskemaan jakautumisten osalta kokonais- ja osittaisjakautumista sekä uutta yhtiöittämillä toteutettavaa jakautumista. Muutosdirektiivin myötä saadaan EU-alueelle yhtenäinen jakautumissääntelyn oikeudellinen kehys.⁵¹ Lisäksi se tarjoaa yrityksille selkeämmät ja ennustettavimmat toimintaedellytykset, mikä voi lisätä investointihalukkuutta tulevaisuudessa näin edistäen myös talouskasvua unionin alueella.

⁴⁸ SWD(2018) 141 final, s. 20, 23.

⁴⁹ COM(2018) 241 final, s. 8-9. Nähdäkseni voidaan katsoa, että sijoittautumisvapauden lisäksi muita EU:n perusoikeuksia, kuten pääomien vapaata liikkuvuutta, edistetään, kun yhtenäisempi sääntely mahdollistaa yrityksille enemmän strategisia vaihtoehtoja kehittää liiketoimintaansa ja omistusrakenteitaan. Nämä seikat edistävät samalla EU-alueen talouskasvua.

⁵⁰ COM(2018) 241 final, s. 8-9.

⁵¹ COM(2018) 241 final, s. 8-9.

3.2 Muutosdirektiivin mukainen määritelmä yhtiöttämällä toteutettavasta jakautumisesta

Muutosdirektiivin mukaiset jakautumistavat ovat määriteltynä muutosdirektiivin 160 b artiklassa, jonka 4 kohdan jakautumisella tarkoitetaan järjestelyä, jolla

- a) jakautuva yhtiö siirtää purkautumishetkellään selvitysmenettelyttä kaikki varansa ja vastuunsa kahdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle vastineeksi siitä, että jakautuvan yhtiön jäsenille annetaan vastaanottavien yhtiöiden arvopapereita tai osakkeita ja tapauksen mukaan rahakorvaus, jonka määrä on enintään 10 prosenttia nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa enintään 10 prosenttia kyseisten arvopapereiden tai osakkeiden kirjanpidollisesta vasta-arvosta, jäljempänä 'kokonaisjakautuminen'
- b) jakautuva yhtiö siirtää osan varoistaan ja vastuistaan yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle vastineeksi siitä, että jakautuvan yhtiön jäsenille annetaan vastaanottavien yhtiöiden tai jakautuvan yhtiön tai sekä vastaanottavien yhtiöiden että jakautuvan yhtiön arvopapereita tai osakkeita ja tapauksen mukaan rahakorvaus, jonka määrä on enintään 10 prosenttia nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa enintään 10 prosenttia kyseisten arvopapereiden tai osuuksien kirjanpidollisesta vasta-arvosta, jäljempänä 'osittaisjakautuminen'
- c) jakautuva yhtiö siirtää osan varoistaan ja vastuistaan yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle vastineeksi siitä, että jakautuvalle yhtiölle annetaan vastaanottavien yhtiöiden arvopapereita tai osuuksia, jäljempänä 'yhtiöttämällä toteutettava jakautuminen'.

Yhtiöttämällä toteutettavan määritelmää ja soveltamisalaa tarkennetaan muutosdirektiivin perusteluosioissa. Yhtiöttämällä toteutettavan jakautumisen säännökset koskevat ainoastaan uusia yhtiöitä perustamalla tapahtuvia rajat ylittäviä jakautumisia. Muutosdirektiivin sääntely ei koske järjestelyä, joka tehdään jo toimivaan tai toimiviin yhtiöihin. Rajaus järjestelyn toteuttamisesta vain perustettavaan tai perustettaviin yhtiöihin johtuu järjestelyjen käytännön haasteita. Tällaiset tapaukset ovat usein erittäin monimutkaisia ja edellyttää useiden jäsenvaltioiden viranomaisten osallistumista sekä sisältävän lisäriskejä unionin ja kansallisten sääntöjen kiertämiseen.

Tämä ei kuitenkaan rajoita yritysten mahdollisuuksia perustaa tytäryhtiöitä suoraan muihin jäsenvaltioihin.⁵²

Muutosdirektiivin 160 a artiklan 1 kohdassa rajoitetaan yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen koskevan vain rajat ylittäviä jakautumisjärjestelyitä. Tämä tarkoittaa sellaisten pääomayhtiöiden jakautumista, jotka on perustettu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja joiden sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on unionissa, edellyttäen, että vähintään kaksi jakautumiseen osallistuvaa pääomayhtiötä kuuluu eri jäsenvaltioiden lainsäädännön soveltamisalaan. Muutosdirektiivin sääntelyä ei täten sovelleta suoraan jäsenvaltioissa tehtäviin kansallisiin jakautumisjärjestelyihin. Kansallisiin järjestelyihin yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen soveltaminen voi edellyttää, esimerkiksi jäsenvaltioiden direktiivin implementoinnissa kansallisen lainsäädännön täydentämistä.

Soveltamisala on rajattu muutosdirektiivin 160 a artiklan 1 kohdassa koskemaan vain pääomayhtiöitä. Pääomayhtiön määritelmät vaihtelevat jäsenmaittain.⁵³ Muutosdirektiivin 160 a artiklan mukaan säännöksiä ei sovelleta vaihtuvapääomaisiin osakeyhtiöihin, joiden tarkoituksena on yleisöltä hankittujen varojen yhteinen sijoittaminen ja jotka toimivat riskin hajauttamisen periaatteella ja joiden osuudet on tällaisten osuuksien haltijoiden vaatimuksesta ostettava takaisin tai lunastettava suoraan tai välillisesti kyseisen yhtiön varoilla.⁵⁴

Muutosdirektiivin 160 s artiklan mukaan rajat ylittävään yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen sovelletaan yksinkertaistettuja muodollisuuksia, jotka koskevat jakautumissuunnitelmaan liittyviä tietoja (160 d artikla), hallinto- tai johtoelimen kertomusta jäsenille ja työntekijöille (160 e artikla), riippumattoman asiantuntijan lausuntoa (160 f artikla) ja jakautuvan yhtiön jäsenten suojaamista (160 i artikla). Jakautumissuunnitelmaa koskee kevyemmät tietovaatimukset kuin kokonais- ja

⁵² Muutosdirektiivin perusteluosio, 8 kohta.

⁵³ Kodifioidun yhtiödirektiivin liitessä II on mainittu jokaisen jäsenvaltion pääomayhtiöt. Esimerkiksi Suomen lainsäädännössä pääomayhtiöllä tarkoitetaan sekä julkista että yksityistä osakeyhtiötä.

⁵⁴ Vepsä 2023, s. 21. Suomen lainsäädäntö ei tunnista vaihtuvapääomaista osakeyhtiötä yhtiömuodoksi eikä niitä ei ole mahdollista perustaa Suomen lainsäädännön mukaan. Tämä yhtiömuoto on kuitenkin suosittu, esimerkiksi Luxembourgin ja Irlannissa. Saatavilla olevan muutosdirektiivin valmisteluaineistossa ei avata tarkemmin, miksi rajaus on tehty. Nähdäkseni tämä johtuu kuitenkin vaihtuvapääomaisten osakeyhtiöiden sääntelykokonaisuuden monimutkaisuudesta ja siitä, ettei yhtiömuoto ole tunnistettu kaikkien jäsenmaiden lainsäädännöissä.

osittaisjakautumista eikä muita mainittuja artikloita ei sovelleta yhtiöttämällä toteutettavaan jakautumiseen.

Muutosdirektiivin valmistelumateriaaleissa tai asiantuntijalausunnoissa ei suoraan oteta kantaa yhtiöttämällä toteutettavan jakautumisen yksinkertaistettuihin muodollisuuksiin tai miksi tällaista sääntelyä sovelletaan juuri yhtiöttämällä toteutettavan jakautumisen kohdalla eikä myös kokonais- tai osittaisjakautumiseen. Myös osaa lainsäädäntövalmistelun materiaaleista ei ole ollut teknisistä syistä luettavissa. Yksinkertaistetuilla muodollisuuksilla kuitenkin pyritään myös lähentämään sulautumis- ja jakautumissääntelyä keskenään, sillä sulautumisten kohdalla yksinkertaisia muodollisuuksia on jo sovellettu pidempään ja niillä on huomattu olevan positiivisia vaikutuksia ja niiden soveltamisalaa laajennettiin muutosdirektiivin säätämisen yhteydessä.⁵⁵

Myös pk-yritysten aseman suojaaminen sisämarkkinoilla on yksi EU:n tärkeimmistä tehtävistä, koska tämä yritysryhmä muodostaa yli puolet Euroopan bruttokansantuotteesta. Pk-yritykset tekevät paljon innovaatioita, esimerkiksi teknologian saralla, mikä luo myös talouskasvua Eurooppaan. Yksi komission painopisteistä on panostaminen pk-yritysten sääntelytaakan keventämiseen ja parantaa pk-yritysten markkinoille pääsyä.⁵⁶ Koska jakautumissääntelyn ristiriitaisuudet ovat vaikuttaneet negatiivisesti juuri pk-yritysten toimintaan, voidaan tämän sääntelyn katsoa edistävän pk-yritysten asemaa sisämarkkinoilla. Yksinkertaistetut muodollisuudet myös vähentävät menettelyn kustannuksia ja sujuvoittavat täten yritysjärjestelyiden toteuttamista käytännössä.

Muutosdirektiivi astui voimaan 1. tammikuuta 2020 ja muutosdirektiivin 3.1 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan jäsenmaissa viimeistään 31 tammikuuta 2023. Täten osakeyhtiölain muuttaminen ja yhtiöttämällä toteutettavan sääntely perustuu EU:n yhtiöoikeudellisen sääntelyn muuttumiseen.

⁵⁵ COM(2018) 241 final, s. 15.

⁵⁶ COM(2020) 103 final, s. 1.

3.3 Oikeusministeriön työryhmämietintö ja hallituksen esitys osakeyhtiölain muuttamisesta

Muutosdirektiivi sisältää paljon uutta yhtiöoikeudellista sääntelyä, jonka myötä osakeyhtiölakia tuli muuttaa. Muutosdirektiivin säätämisen jälkeen oikeusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli tarkastella muutosdirektiivin tavoitteiden voimaansaattamista suomalaiseseen oikeusjärjestykseen mahdollisimman tehokkaalla, oikeasuhteisella ja ennakoitavalla tavalla ottaen huomioon myös erikokoisten ja eri toimialoilla toimivien yhtiöiden ja sidosryhmien tarpeet. Työryhmän toimeksiantoon ei kuulunut vero-oikeudellisen sääntelyn muutostarpeiden arviointi, vaan tarkastelu kohdistui ainoastaan yhtiöoikeudellisiin näkökulmiin. Yhtiöittämillä toteutettavaa jakautumista koskevia muutoksia ja säännöksiä voidaan pitää pitkälti teknisluontoisina.⁵⁷

Yksi muutoksista on yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen lisääminen jakautumistavaksi osakeyhtiölakiin. Osakeyhtiölaki ei tunnistanut yhtiöittämillä toteutettavaa jakautumista ja näin ollen työryhmä erityisen tarpeelliseksi kyseisten säännösten ja määritelmän tuomisen osaksi kansallisen osakeyhtiölakia. Työryhmä tarkasteli kattavasti, miten muissa jäsenmaissa, erityisesti Ruotsissa, on lähdeyhteisö toteuttamaan muutosdirektiivin implementointia.⁵⁸ Ruotsin osakeyhtiölaissa ei aiemmin säädetty lainkaan rajat ylittävistä jakautumista. Yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen implementointiin Ruotsin osakeyhtiölain (aktiebolagslag 2005:551) 24 lukuun samansisältöisenä kuin muutosdirektiivissä. Ruotsissa yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen on mahdollinen kansallisissa ja rajat ylittävissä jakautumisjärjestelyissä.⁵⁹

Oikeusministeriön työryhmän mukaan yhtiöittämillä tapahtuva jakautuminen tulee asianmukaisella tavalla määritellyksi, kun noudatetaan muutosdirektiivin mukaista määritelmää. Samalla varmistetaan myös direktiivin tavoitteiden saavuttamisesta. Osakeyhtiölain muuttamisessa tulee ottaa huomioon myös yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen toteuttamiseen ja sen oikeusvaikutuksiin liittyvät säännökset. Muutosdirektiivissä määritetyt jakautumismenettelyyn koskevat yksinkertaistetut huojennukset tulisi ottaa huomioon OYL:ssa muutosdirektiivissä vastaavalla tavalla.⁶⁰

⁵⁷ Oikeusministeriön työryhmämietintö 2022:22, s. 9–10.

⁵⁸ Oikeusministeriön työryhmämietintö 2022:22, s. 21, 96.

⁵⁹ SOU 2021:18, s. 20–21.

⁶⁰ Oikeusministeriön työryhmämietintö 2022:22, s. 96, 100, 102–103.

Työryhmän mietinnöstä laadittiin lausuntokierros 9.5-24.6.2022, jolloin lausunnon antoi 89 eri tahoa, kuten suomalaisilta korkeakoulut sekä yhtiöoikeuden asiantuntijat. Lausunnot eivät sisältäneet muutospyyntöjä yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen liittyen. Suomen Asianajajaliitto korosti, että yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on tervetullut lisä yritysjärjestelyiden toteuttamiskeinoihin. Keskuskaupakamari ja Verohallinto nostavat tärkeäksi verosäätelyn muutostarpeiden arvioinnin yhtiöittämällä toteutettavien jakautumisten kohdalla.⁶¹

Työryhmän mietinnöllä on tärkeä rooli lainsäätämisen prosessissa, sillä sen pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys. Hallituksen esityksessä pitäydyttiin samassa kannassa kuin työryhmä eli yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa noudatetaan muutosdirektiivin mukaista määritelmää. Hallituksen esityksessä korostetaan myös pyrkimystä välttää olennaisesti muutosdirektiiviä tiukempi jakautumissäätely, jotta kansallinen lainsäädäntö pysyy kilpailukykyisenä verrattuna muihin jäsenvaltioihin.⁶² Hallituksen esitystä käsiteltiin eduskunnan talousvaliokunnassa, joka katsoi hallituksen esityksessä ehdotettavan yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen määritelmän olevan perusteltu.⁶³ Talousvaliokunta toteutti myös asiantuntijalausuntoja, jotka pääosin koskivat kattavan lakimuutoksen muita säädöksiä, mutta yksi asiantuntijalausunto käsittelee uutta jakautumistapaa. Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on perusteltu uudistus, joka tarjoaa yrityksille, muun muassa uuden tavan järjestellä taseita.⁶⁴

Sekä työryhmän mietinnössä että hallituksen esityksessä arvioitiin lakimuutoksen taloudellisia vaikutuksia. Lähtökohtaisesti osakeyhtiölain jakautumissäännöksiä voidaan pitää onnistuneina. Kuitenkaan kattavien lakimuutosten ei odoteta lisäävän jakautumisia juurikaan Suomessa; vain 10–20 järjestelyä vuosittain. Kustannuslisäykset yhtiöiden kannalta pysyvät kuitenkin kohtuullisina ja erityisesti lakiuudistukset vähentävät yhtiöiden oikeudellisia epävarmuustekijöitä sekä lisäävät yhtiöiden sijoittautumisvapautta.⁶⁵ Hallituksen esitystä ja työryhmän mietintöä on kritisoitu jopa liiallisesta yksityiskohtaisuudesta, joka johtaa tärkeimpien tavoitteiden ja merkitysten

⁶¹ Oikeusministeriön lausuntotiivistelmä 2022:32, s. 8, 40–41, 44.

⁶² HE 146/2022 vp, s. 34–35, 118.

⁶³ TaVM 26/2022 vp, s. 4.

⁶⁴ Villa 2022, s. 4.

⁶⁵ Oikeusministeriön työryhmämietintö 2022:22, s. 144–147. Ks. myös HE 146/2022 vp, s. 118–119.

hämärtymiseen.⁶⁶ Kyseessä on kattava uusi lainsäädäntöpaketti, jolla oli kuitenkin vähäiset taloudelliset merkitykset. Tämä voi herättää myös kritiikkiä.

3.4 Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen osakeyhtiölain mukaan

Osakeyhtiölain yhtiöittämällä toteutettavan määritelmä noudattaa muutosdirektiivin mukaista yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen määritelmää, ja yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen määritelmä lisättiin uutena kohtana OYL 17 luvun 2 pykälään. Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on oikeudellisesti mahdollinen yritysjärjestely tasa-arvoisesti kokonais- ja osittaisjakautumisen rinnalla. OYL 17 luvun 2 § mukaan jakautuminen voi tapahtua siten, että:

- 1) jakautuvan yhtiön kaikki varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle ja jakautuva yhtiö purkautuu (*kokonaisjakautuminen*);
- 2) osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle (*osittaisjakautuminen*); taikka
- 3) osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle vastineeksi siitä, että jakautuvalle yhtiölle annetaan vastaanottavien yhtiöiden osakkeita tai arvopapereita (*yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen*).

Yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa voi olla kyse esimerkiksi yhtiön yhden liiketoimintayksikön hallinnollisesta irrottamisesta muusta yhtiöstä sekä tämän irrotetun osan siirtämisestä uuteen perustettavaan yhtiöön.⁶⁷ Tähän siirrettävään varallisuuteen voi sisältyä myös, esimerkiksi kiinteistöjä, jolla on merkitystä varainsiirtoverotuksen kannalta.⁶⁸ Yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa jakautuva yhtiö ei purkaudu jakautumisen seurauksena, jolloin jakautuvalle yhtiölle jää ne varat ja velat, jotka eivät jakautumisen yhteydessä siirry vastaanottavalle yhtiölle tai vastaanottaville yhtiöille.⁶⁹

OYL 17:2.2 mukaan yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen voidaan tehdä vain perustettavaan yhtiöön. Tämä tarkoittaa, että yhtiön perustaminen tapahtuu

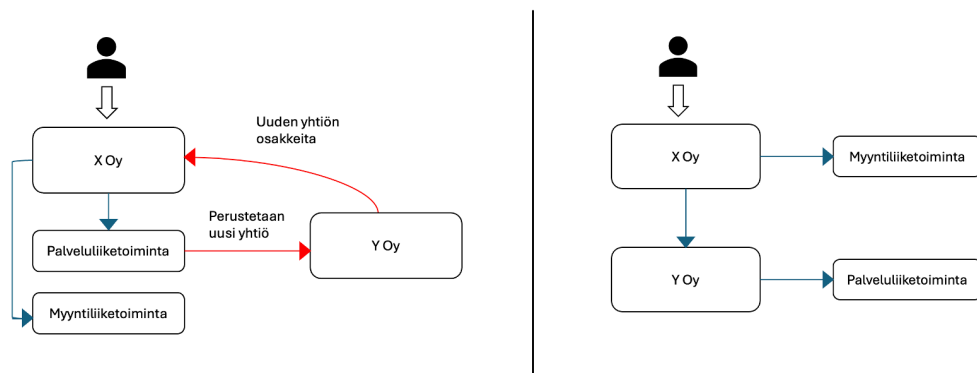
⁶⁶ Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto VN/21246/2022-VNK-2, s. 3.

⁶⁷ HE 146/2022 vp, s. 224.

⁶⁸ Kananoja 2023, s. 624.

⁶⁹ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2023, s. 1382.

jakautumissuunnitelmassa.⁷⁰ Perustettavaan yhtiöön toteuttaminen on yhtiöttämällä toteutettavan jakautumisen edellytys, joka perustuu muutospäätöksen 160 d artiklan määritelmään. Rajoitus vain yhtiöttämällä toteutettavan jakautumisen toteuttaminen perustettaviin yhtiöihin perustuu käytännön haasteisiin. Yhtiöttämällä toteutettavat jakautumiset voivat olla erittäin monimutkaisia, erityisesti jos ne tehdään rajat ylittävästi. Tarkka sääntely vähentää lisäriskejä Euroopan unionin ja kansallisen sääntelyn kiertämiseen.⁷¹ Yhtiöttämällä toteutettava jakautuminen on myös luonteeltaan yritysjärjestely, jota ei aina voida luontevasti toteuttaa toimivaan yhtiöön.⁷²

Kuva 1 Esimerkki yhtiöttämällä toteutettavasta jakautumisesta

OYL:n mukainen määritelmä ei kuitenkaan täysin vastaa muutospäätöksen mukaista määritelmää. Olennaisin ero OYL:n ja muutospäätöksen mukaisen määritelmän välillä on se, että OYL:n mukaan yhtiöttämällä toteutettava jakautuminen voidaan toteuttaa myös kansallisesti, eikä vain rajat ylittävissä tapauksissa. Muutospäätöksen 160 a artiklan mukaan muutospäätöksen säännöksiä ei voida soveltaa vaihtuvapääomaisiin osakeyhtiöihin. Tällaisia yhtiöitä ei ole kuitenkaan mahdollista perustaa Suomen lainsäädännön mukaan, joten rajoitusperuste ei ole tarpeen OYL:ssä.⁷³ Hallituksen esityksessä korostettiin tavoitetta välttää muutospäätöksiä tiukempia soveltamisedellytyksiä, jonka takia yhtiöttämällä toteutettavan jakautumisen soveltamisalaa ei rajoiteta.

⁷⁰ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2023, s. 1380.

⁷¹ Muutospäätöksen perusteluosio, 8 kohta.

⁷² HE 146/2022 vp, s. 224.

⁷³ HE 146/2022 vp, s. 42.

OYL 17:3:ssa säädetään, mitä tietoja jakautumissuunnitelmassa tulee antaa, ja yhtiöittämillä toteuttavan jakautumisen kohdalla on OYL 17:3.4:ssa säädetty, ettei kaikkia tietoja tarvitse antaa. Jakautumissuunnitelmassa on silti määritettävä, esimerkiksi ne perusteet, joiden mukaan jakautuvan yhtiön omaisuus siirretään vastaanottaville yhtiöille tai jätetään jakautuvalle yhtiölle. Huojennuksella pannaan osaltaan täytäntöön muutosdirektiivin 160 s artiklan yksinkertaistettuja muodollisuuksia. OYL 17:4.3:n mukaan yhtiöittämillä toteutettavassa jakautumisessa ei edellytetä tilintarkastajan lausuntoa jakautumissuunnitelmasta. Tällä lainkohdalla pannaan osittain täytäntöön muutosdirektiivin mukaisia yksinkertaistettuja muodollisuuksia. OYL 17:13:n mukaista lunastusmenettelyä ei sovelleta 7 momentin mukaan yhtiöittämillä toteutettaviin jakautumisiin. Myös tällä pannaan täytäntöön muutosdirektiivin yksinkertaistettuja huojennuksia.⁷⁴

Kansallisesti toteutettavan yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen oikeusvaikutukset on säädetty OYL 17:16:ssä. 1 momentin mukaan yhtiöittämillä toteutettavassa jakautumisessa siirtyvät jakautumissuunnitelmassa jaetut varat ja velat. Näihin varoihin ja velkoihin kuuluvat myös erikseen yksilöidyt jakautuvan yhtiön sopimukset, saamiset, oikeudet ja velvoitteet. HE:n mukaan yhtiöittämillä toteutettavaa jakautumista voidaan pitää yleisseuraantona, koska jakautumissuunnitelmassa mainittujen varojen siirtymiseen ei tarvita eri luovutustoimia.⁷⁵ Tätä ei voida kuitenkaan pitää tyhjentävänä yleisseuraannon määritelmän täydentämiseksi. Riippumatta siitä, pidetäänkö jakautumissuunnitelman mukaan tapahtuvaa omaisuuden siirtymistä jakautuvalta yhtiöltä vastaanottavalle yhtiölle yleisseuraantona vai ei, ei erillistä luovutustointa tarvita. Tämä johtuu siitä, että jakautumisessa omaisuus siirtyy ainoastaan jakautumissuunnitelman ja jakautumisen toteuttamisen kaupparekisteriin merkitsemisen perusteella vastaanottavalle yhtiölle. Yleisseuraannon määritelmän täytyminen ei ole kuitenkaan käytännössä oikeusseurauksien arvioinnin kannalta ratkaisevaa.⁷⁶

Se toteutetaanko yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen kansallisesti, vai rajat ylittävästi vaikuttavat sovellettaviin OYL:n säännöksiin. Jos yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen suoritetaan rajat ylittävästi, tulee noudattaa osakeyhtiölain rajat ylittävien

⁷⁴ HE 146/2022 vp, s. 225–227.

⁷⁵ HE 146/2022 vp, s. 107; HE 109/2005 vp, s. 167. Yhtiöittämillä toteutettavaan jakautumiseen sovelletaan samoja oikeusvaikutusten periaatteita kuin osittaisjakautumisessa.

⁷⁶ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2023, s. 1441–1442.

jakautumisten säännöksiä (OYL 19–27 §). Kansallisen ja rajat ylittävän jakautumisen toteuttaminen eroavat paljon. Eroavaisuudet liittyvät muun muassa jakautumissuunnitelman laatimiseen ja rekisteröintiviranomaiseen.

Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen eroaa kokonais- ja osittaisjakautumisesta, vaikka nämä kaikki jakautumistavat ovat OYL:n mukaisia yleisseuraantoja. Tärkein ero yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa on jakautumisvastikkeen maksaminen jakautuvalle yhtiöille, eikä sen osakkeenomistajille. Myös vaatimus jakautumisjärjestelyn toteuttaminen ainoastaan perustettavaan yhtiöön erottaa yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen kokonais- ja osittaisjakautumisesta.⁷⁷

Oikeusyhteisön mukaan yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista voidaan pitää hyvänä lisänä jakautumisten toteuttamistapoihin. Määritelmästä on kuitenkin esitetty myös kritiikkiä, kuten onko rajausta vain perustettavaan yhtiöön tarkoituksenmukainen. Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen perustettuun yhtiöön voidaan toteuttaa, että perustettava yhtiö sulautuu välittömästi jakautumisen jälkeen toiseen perustettuun yhtiöön. Tästä aiheutuu ylimääräinen, työllistävä ja aikaa vievä välivaihe. Samanlaiseen lopputulokseen voidaan päästä myös liiketoimintasiirrolla.⁷⁸ Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen edellyttää myös, muun muassa velkojien kuulutuksen ja jakautumissuunnitelman laatimisen, jotka pidentävät järjestelyn valmistelu- ja täytäntöönpanoaikaa verrattuna liiketoimintasiirtoon.⁷⁹

On tärkeää korostaa liiketoimintasiirron ja yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen välistä eroavaisuutta; liiketoimintasiirto on vain vero-oikeudessa tunnistettu ilmiö, ei yhtiöoikeudessa. Osakeyhtiölain näkökulmasta liiketoimintasiirrossa on kyse nettoapportista perustettavaan tai jo toimivaan yhtiöön. Näiden kahden järjestelyn eroavaisuus kuitenkin korostuu, kun liiketoimintasiirtoa ei voida muutosdirektiivin mukaan suorittaa rajat ylittävästi.⁸⁰ Käytännön tilanteissa, jos siirrettävään toimintaan liittyy merkittävä määrä erilaisia sopimuksia, niiden siirtäminen yleisseuraanto voi olla yhtiöoikeudellisesti toimivampi vaihtoehto verrattuna liiketoimintasiirtoon.⁸¹

⁷⁷ Villa 2023, s. 225.

⁷⁸ Määttä – Torkkel 2023, s. 98. Kuitenkin rajausta yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen toteuttamisesta vain perustettavaan yhtiöön pohjautuu muutosdirektiiviin, joten nähdäkseni Suomi ei olisi voinut poiketa tästä implementoinnissa.

⁷⁹ Kananoja 2023, s. 624.

⁸⁰ HE 146/2022 vp, s. 224.

⁸¹ Kananoja 2023, s. 624.

4 Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen elinkeinoverotuksessa

4.1 Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen elinkeinoverolain tulkinnan näkökulmasta

Ongelmallista yhtiöittämällä toteuttamisen jakautumisen verotuksessa on se, ettei verosäätelyä uudistettu tai uudistamista tarkasteltu osakeyhtiölain muuttamisen yhteydessä työryhmän mietinnössä eikä hallituksen esityksessä. Myöskään EU:n yritysjärjestelydirektiiviä ei ole uudistettu muutospäätöksen säätämisen jälkeen. Näin ollen EVL ei sisällä yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen verotussäätelyä lainkaan. Yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen verotuksen tulkinnassa on siis hyödynnettävä muiden jakautumistapojen elinkeinoverotuksen säätelyä ja tulkittava verotusta näiden valossa.

Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen ei täytä EVL:n kokonaisjakautumiselle asetettuja edellytyksiä, koska kokonaisjakautumisessa yhtiö purkautuu selvitysmenettelyttä. Yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa jakautuva yhtiö ei purkaudu. Myöskään osittaisjakautumisen verosäätely ei sovellu yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen, sillä osittaisjakautumisessa jakautumisvastike maksetaan sen osakkeenomistajille, kun taas yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa jakautumisvastike maksetaan yhtiölle.⁸²

Sen sijaan Verohallinto on katsonut, että yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen voidaan soveltaa EVL 52 d §:n liiketoimintasiirtoa koskevia säännöksiä, jos liiketoimintasiirron soveltamisedellytykset täyttyvät.⁸³ Vaikka yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa ei sovellu kokonais- ja osittaisjakautumisten mukaiset verohuojennukset, veroetuja voidaan saada, jos liiketoimintasiirron verotusohjeet soveltuvat. Yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumisen verotukseen liittyy kuitenkin paljon tulkintahaasteita.⁸⁴

Vaikka Verohallinnon ohje on selventänyt yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen verotusta, edelleen haastavaa on se, etteivät liiketoimintasiirto ja yhtiöittämällä toteutettava

⁸² Kananoja 2023, s. 623.

⁸³ Dnro VH/3512/00.01.00/2023, kohta 2.2.3; Dnro VH/3515/00.01.00/2023, kohta 2.

⁸⁴ Kananoja 2023, s. 630.

jakautuminen tarkoita samoja asioita. Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on yhtiöoikeudellinen yleisseuraanto, kun taas liiketoimintasiirto on yhtiöoikeudessa sääntelemätön tai yleisten periaatteiden puitteissa säännelty erityisseuraanto.⁸⁵

Keskeisimpänä erona liiketoimintasiirron ja yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen välillä voidaan pitää liiketoimintasiirrossa vaatimusta liiketoimintakokonaisuuden siirtämisestä. Yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa tällaista vaatimusta ei ole, vaan kyse voi olla *esimerkiksi* yhtiön yhden liiketoimintayksikön hallinnollisesta irrottamisesta muusta yhtiöstä sekä tämän irrotetun osan siirtämisestä uuteen perustettavaan yhtiöön.⁸⁶ Näin ollen siirrettävän osuuden ei kuitenkaan tarvitse olla liiketoimintakokonaisuus yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa, mitä taas edellytetään liiketoimintasiirrossa. Jotta veroedut tulevat sovellettavaksi, tulee yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa siirtää itsenäinen liiketoimintakokonaisuus perustettuun yhtiöön. Tätä voidaan pitää yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen kohdalla huomattavasti tiukentavana edellytyksenä, sillä OYL:ssa tai OYL:n muutosta koskevassa hallituksen esityksessä ei määritelty liiketoimintakokonaisuuden siirtämistä yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen soveltamisedellytykseksi.

Lisäksi ristiriitaa aiheuttaa, ettei liiketoimintasiirron kohdalla sallita EVL 52 d §:n mukaan rahavastikkeen käyttämistä, jonka käyttämisen OYL mahdollistaa.⁸⁷ Jos yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa ei siirrettä liiketoimintayksikköä tai järjestelyssä käytetään rahavastiketta, EVL 52 d §:n säännökset eivät tällöin sovellu. Jos liiketoimintasiirron verosääntelyä ei sovelleta, yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on verotuksen realisoiva yritysjärjestely.⁸⁸

Erityisen haastavaa voi olla verotuksen arviointi yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen erikoistapauksissa. Tällainen voi syntyä, jos siirrettävään liiketoimintakokonaisuuteen kuuluu, esimerkiksi kiinteistö. Ylipäätään oikeuskäytännössä ei ole muodostunut yhtenäistä käsitystä, milloin kiinteistö tai kiinteistövarallisuus voi muodostaa itsenäisen liiketoimintakokonaisuuden, vaikka oikeuskäytännön laajentuessa on hyväksytty verovelvollisen näkökulmasta joustavampaa

⁸⁵ Järvenoja 2022, s. 43; Määttä – Torkkel, 2023, s. 105.

⁸⁶ HE 146/2022 vp, s. 224

⁸⁷ Kananoja 2023, s. 623–624.

⁸⁸ Määttä – Torkkel 2023, s. 105.

tulkintaa liiketoimintakokonaisuuden muodostamisesta.⁸⁹ Jos siirrettävään omaisuuteen kuuluu kiinteistöjä, ongelmallisuutta syntyy myös se, että varainsiirtoverolaki saa aineellisen sisältönsä lain viittaustekniikan takia EVL 52 d §:stä.⁹⁰ Verotuksellista epävarmuutta syntyy myös muissa verolajeissa.

Jos yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on verotuksen realisoiva järjestely, tulisi yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista soveltaa EVL:n mukaan tavallisena apporttina. Luovuttavan yhtiön kannalta luovutettava kokonaisuus arvioitaisiin käypään arvoon, ja vastaanottavan yhtiön kannalta vastaanotettavan kokonaisuuden hankintameno olisi käypä arvo. Jos tuloverotuksessa ei sovelleta veroneutraalisuutta, tämä voi johtaa epäedullisiin veroseuraamuksiin.⁹¹

Verosääntelyn puuttuminen luo ongelmallisuutta yhtiöittämällä toteuttamisen jakautumisen käytännön toteuttamisessa ja voi jättää yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen lainsäädäntöön ns. kuolleeksi kirjaimeksi.⁹² Kuollut kirjain tarkoittaa, ettei lailla ole käytännössä mahdollisuutta tehokkaaseen täytäntöönpanoon.⁹³ Tämä voi esiintyä käytännössä, esimerkiksi jos yhtiö- ja vero-oikeudelliset säännökset eivät ole ajan tasalla toistensa kanssa.

Vaikka verohallinnon ohjeen myötä yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen verotus on selkeytynyt, verotuksellinen tilanne on silti haastava; yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen oma verosääntely puuttuu. Liiketoimintasiirto voi olla yrityksille houkuttelevampi vaihtoehto, sillä yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on tehtävä perustettavaan yhtiöön, kun taas liiketoimintasiirron voi tehdä jo perustettuun yhtiöön. Uuden yhtiön perustamista voidaan pitää joissain tilanteissa tarpeettomana välivaiheena. Koska veroedut ovat yhtiöille yksi tärkeimpiä kannustimia toteuttaa jakautumisjärjestelyitä, verotukselliset epävarmuustekijät voivat johtaa todella johtaa siihen, ettei yhtiöiden ole tehokasta toteuttaa yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista,

⁸⁹ Vänskä 2012, s. 273, 283.

⁹⁰ Torkkel – Määttä 2024, s. 53–54. Varainsiirtoverolakia uudistettiin 1.1.2024, jolloin varainsiirtoveron verovapaus laajennettiin koskevan myös tilanteita, joissa EVL 52 d §:ssä tarkoitettu liiketoimintasiirrossa siirtyvään toimintaan kuuluva kiinteistö tai arvopaperi on luovutettu toimintaa jatkavalle yhtiölle. Tätä verovapaussäännöstä voidaan liiketoimintasiirron edellytysten täyttyessä myös yhtiöittämällä toteutettavaan jakautumiseen. Varainsiirtoverolain uudistuksessa otettiin sama tulkintalinja kuin Verohallinnon ohjeessa. Nähdäkseni tämä rajoittaa silti yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen soveltamista, sillä veroneutraalisuussäännökset on sidottu liiketoimintakokonaisuuden määritelmän täyttymiseen, vaikkei tämä ole yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen ensisijainen tarkoitus.

⁹¹ VH/3515/00.01.00/2023 kohta 6; Määttä – Torkkel 2023, s. 105.

⁹² Määttä – Torkkel 2023, s. 102–103.

⁹³ Siltala 2004, s. 428.

jos järjestely toteutetaan kansallisesti. On todellinen riski, että yhtiöittämillä toteuttava jakautuminen jää ns. kuolleeksi kirjaimeksi osakeyhtiölakiin, koska verotuksellinen sääntely ei ole ajan tasalla osakeyhtiölain kanssa.

4.2 Legaliteettiperiaate ja yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen

Jännitettä luo myös suhde yhteen verotuksen tärkeimpään oikeusperiaatteeseen; legaliteettiperiaatteeseen.⁹⁴ PL 81 §:n mukaan verotuksen tulee perustua lakiin.⁹⁵ Legaliteettiperiaate asettaa myös sisällöllisiä vaatimuksia verolainsäädännölle, kuten verolakien tulee olla säädetty täsmällisesti, jotta verovelvolliset voivat ennakoida verotustaan. Legaliteettiperiaate korostaa oikeuslähteiden asemaa keskenään ja tekee laista tärkeimmän oikeuslähteen vero-oikeudessa suojaten samalla myös perustuslaissa turvattua omaisuudensuojaa.⁹⁶

Koska yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen verotus ei perustu ainakaan toistaiseksi lakiin, vaan Verohallinnon ohjeeseen, tämän voidaan katsoa luovan aukkoja, tulkintaongelmia ja ristiriitaisuuksia lainsoveltamisessa. Verotuksen epävarmuus voi vähentää yritysten halukkuutta toteuttaa yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen, erityisesti kansallisissa tilanteissa, sillä pitkälti samanlaiseen lopputulokseen voidaan päästä liiketoimintasiirrolla varmemmilla lopputulemilla, sillä liiketoimintasiirrosta on paljon oikeuskäytäntöä. On kuitenkin syytä tarkastella myös ongelmaa syvällisemmin. Koska verotus ei toistaiseksi perustu täsmällisesti lakiin, voidaan katsoa verovelvollisen oikeusturvan olevan uhattuna.⁹⁷ Legaliteettiperiaate on Suomen perustuslaissa turvattu oikeus, jota tulisi kunnioittaa ja suojata. Nähdäkseni ei voida myöskään oikeuslähdeopin valossa katsoa Verohallinnon ohjeen olevan riittävän sitova oikeuslähde määrittämään täysin uuden jakautumisjärjestelyn elinkeinoverotusta.

Legaliteettiperiaatteen lisäksi voidaan tarkastella myös hyvän verojärjestelmän näkökulmia, joihin on katsottu kuuluvan esimerkiksi oikeusvarmuuden sekä ennakoitavuuden näkökulmat. Verotuksen tulee olla ennakoitavaa, eikä verotus voi tulla verovelvolliselle yllätyksenä. Kuitenkin käytännössä verolakien kirjoitustapa ei ole

⁹⁴ Määttä – Torkkel 2023, s. 95.

⁹⁵ PL 81 §:n mukaan valtion veroista säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

⁹⁶ Knuutinen 2015, s. 813–814; Knuutinen 2017, s. 46.

⁹⁷ Torkkel – Määttä 2024, s. 53–54. Oikeusvarmuusongelmat eivät rajoitu vain elinkeinoverotukseen. Esimerkiksi varainsiirtoverotus sisältää lakiteknisii viittauksia elinkeinoverotukseen, oikeusvarmuuden ongelmat eivät rajoitu vain tuloverotukseen, vaan ulottuvat myös muihin verolajeihin.

tyhjentävä, jolloin syntyy luonnollisesti tulkinnanvaraisuutta verolainsäädäntöön.⁹⁸ Kritiikkiä voidaan esittää, jääkö elinkeinoverolainsäädäntöön tällä hetkellä niin iso aukko, jota ei voida selittää pelkästään verolainsäädännön tulkinnanvaraisuudella? Jos näin on, jäävät myös hyvät verojärjestelmän ominaisuudet täyttymättä. Vaikka verolainsäädännössä on tulkinnanvaraisuutta ja ristiriitaisuuksia, verovelvollisen oikeusturvaa ja verotuksen ennakoitavuutta turvaa mahdollisuus hakea Verohallinnon ennakkopäätöstä.

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty näkökulmia, miten nämä verosäätelyn aukot voidaan korjata. EVL:n muuttamista on pidetty erittäin tärkeänä ja selkeimpänä ratkaisuna on, EVL 52 c § tai EVL 52 d §:n soveltaminen muutetaan koskevan myös yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista. Jos yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen verotus kirjataan lakiin, sääntelyllä minimoitaisiin lainsäädännön tulkintaongelmat.⁹⁹ Samalla turvataan legaliteettiperiaatetta ja verovelvollisen oikeusturvaa. Kuitenkin yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen verotuksellista rinnastamista osittaisjakautumiseen voidaan pitää nähdäkseni epätodennäköisenä, koska juridisesti yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen on lähempänä liiketoimintasiirtoa kuin osittaisjakautumista. Todennäköisempänä voidaan pitää yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen elinkeinoverotuksen Verohallinnon tulkinnan mukaisesti seuraavan liiketoimintasiirron elinkeinoverotusta. Tätä näkökulmaa tukee myös varainsiirtoverolain uudistamisessa yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen varainsiirtoverotuksen tarkastelu.¹⁰⁰

Vaikka yritysjärjestelyjen veroneutraalius perustuvat yritysjärjestelydirektiiviin, tämän ei pitäisi olla ongelma EVL:n muuttamisen kannalta. Yritysjärjestelydirektiivi on luonteeltaan minimiharmonisointidirektiivi eli jäsenvaltioiden tulee saattaa direktiivin määräykset voimaan sisäisellä lainsäädännöllä, mutta jäsenvaltiot voivat säätää myös laajemmista veroneutraaliuksista sisäisessä lainsäädännössä.¹⁰¹ Yritysjärjestelydirektiivi osoittaa implementoinnin minimitason, mutta Suomi voi oma-aloitteisesti uudistaa elinkeinoverotussääntelyä. EVL:n muuttaminen on yksi mahdollinen tapa poistaa ristiriitaisuuksia lainsäädännöstä.

⁹⁸ Knuutinen 2017, s. 45–46.

⁹⁹ Määttä – Torkkel 2023, s. 113; Kananoja 2023, s. 630.

¹⁰⁰ HE 103/2007 vp, s. 30.

¹⁰¹ Järvenoja 2022, s. 51.

5 Johtopäätökset

Yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta yhtiöittämällä toteutettavaa voidaan pitää onnistuneena lisänä OYL:n jakautumistapoihin. Lainsäädäntötyö on tehty huolellisesti ja uudistus edistää erityisesti pk-yritysten mahdollisuuksia toimia liiketoimintaympäristöissään entistä laajempien strategisten omistusrakenteiden muutosmahdollisuuksien johdosta. Määritelmä noudattaa pitkälti EU-oikeuden mukaista määritelmää, mutta yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista sovelletaan Suomessa laajemmin, koska soveltaminen on laajennettu koskevan myös kansallisesti toteutettavia jakautumisjärjestelyitä.

Elinkeinoverotuksen näkökulmasta yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista ei voida kuitenkaan pitää onnistuneena monestakin syystä. Jakautumisjärjestelyt pitäisi pystyä toteuttamaan myös verotuksellisesti neutraalisti EVL:n ja yritysjärjestelydirektiivin edellytysten täytyessä, mutta yhtiöittämällä toteutettavaa jakautumista ei ole määritelty kummassakaan säädöksessä. Koska verosäätelyä ei ole uudistettu, verotus nojaa tällä hetkellä ainoastaan Verohallinnon ohjeeseen, jonka tulkinnassa hyödynnetään liiketoimintasiirron veroneutraalisuuden edellytysten täyttymistä. Se, että yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen rinnastetaan verotuksessa pitkälti liiketoimintasiirtoon, on osin loogista, sillä näillä kahdella järjestelyllä on juridisia yhtäläisyyksiä. Voidaan kuitenkin sanoa, että tämä Verohallinnon tulkinta rajaa yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen soveltamisalaa jopa liiallisesti samalla osin laiminlyöden verovelvollisen oikeusturvaa.

Tilanne, jossa verolainsäädäntö on tyhjentävästi määritellyt kaikki verotuksen tilanteet, on täysin utopistinen. Verolainsäädännön ja oikeuskäytännön tulee sietää tulkinnanvaraisuuksia tiettyyn pisteeseen asti. Yritysjärjestelyiden verotustilanteet voivat olla kuitenkin käytännössä erittäin haastavia, erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa. Jotta voidaan vahvistaa hyvän verojärjestelmän periaatteita sekä tehdä yhtiöittämällä toteutettavasta jakautumista houkuttelevampi yrityksille, voidaan katsoa EVL:n uudistamisen olevan paikallaan. Vaikka tutkielmassa hyödynnetyssä oikeuskirjallisuudessa on tunnistettu nämä vero- ja yhtiöoikeudelliset haasteet, ainakaan

toistaiseksi EVL:n muuttaminen ei ole eduskunnan ja Orpon hallituksen suunnitelmissa ainakaan vuonna 2024.¹⁰²

Muiden verolakien uudistaminen tarjoaa tulkinta-apua myös mahdolliseen EVL:n uudistamiseen. VSVL:a uudistettiin vuodeksi 2024, jossa on otettu kantaa yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen varainsiirtoverotukseen. Hallituksen esityksessä noudatettiin samaa tulkintaa yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen varainsiirtoverotuksessa kuin liiketoimintasiirron elinkeinoverotusta koskevassa Verohallinnon ohjeessa eli yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisessa voidaan soveltaa liiketoimintasiirron veroneutraaliussääntöjä, jos soveltamisedellytykset täyttyvät.¹⁰³ Tästä voidaan myös saada tukea yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen mahdolliseen elinkeinoverotuksen verosääntelyn tarkentamiseen.

On tärkeää korostaa muutospäätöksen kansallisen implementoinnin tavoitetta. Kansallisessa sääntelyssä on tarkoitus olla tiukentamatta muutospäätöksissä annettuja määritelmiä ja säännöksiä, jotta voidaan varmistaa kansallisen lainsäädännön säilyminen kilpailukykyisenä muiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöön verrattuna.¹⁰⁴ Koska VSVL:n uudistamisessa noudatettiin Verohallinnon ohjeen tulkintalinjaa yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen verotuksesta, voidaan pitää erittäin todennäköisenä, että tätä samaa tulkintaa noudatettaisiin myös mahdollisessa EVL:n uudistamisessa. Jos verolainsäädäntöä uudistetaan ja yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen veroneutraaliussääntösten sidotaan yhteen liiketoimintasiirron ja liiketoimintakokonaisuutta koskevien edellytysten täyttymiseen, voidaan miettiä, onko tämä muutospäätöksen tavoitteiden mukaista. Tällöin, OYL:n sijaan, yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen määritelmää ja soveltamisalaa tiukennettaisiin EVL:ssä. Kuitenkin olisi tärkeää juuri verovelvollisten oikeusturvan ja PL:n legaliteettiperiaatteen valossa, että EVL sisältäisi jonkinlaista yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen verosääntelyä.

Tutkimusaiheella on monia mahdollisuuksia laajempaan tarkasteluun jatkotutkimuksia ajatellen. Yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen yhtiöoikeudellisen tarkastelun voi laajentaa, esimerkiksi koskevan myös rajat ylittäviä tilanteita. Vero-oikeudellisesti

¹⁰² Orpon hallituksen lainsäädäntösuunnitelma ja valtioneuvoston päätös kevätistuntoon 2024 ja alustava syysistunto 2024, s. 11.

¹⁰³ HE 40/2023 vp, s. 30. Ks. myös Dnro VH/3515/00.01.00/2023, kohta 2.

¹⁰⁴ HE 146/2022 vp, s. 118.

jatkotutkimukset voivat kohdistua myös muihin verolajeihin, kuten varainsiirtoverotukseen, mutta verotuksellisessa tarkastelussa voi ottaa huomioon myös kansainvälisen verotuksen näkökulmat. Kuitenkin jatkotutkimusmahdollisuudet edellyttävät myös oikeuskäytännön kehittymistä, jotta voidaan selvittää yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen yhtiö- ja vero-oikeudelliset rajat. Jos yhtiöittämillä toteutettava jakautuminen todella jää kuolleeksi kirjaimeksi lainsäädäntöön, jatkotutkimusmahdollisuuksista tulee rajallisemmat. Tällöin, esimerkiksi oikeuskäytännön ei voida tutkia tai aiheesta ei luotaisi uutta oikeuskirjallisuutta. Yhtiöittämillä toteutettavan jakautumisen oikeudellisen tutkimuksen intressi pienentyisi huomattavasti.

Lähteet

Kirjallisuus

- Andersson, Edward, – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari (14., uud. p.). Talentum Media 2014.
- Engblom, Ari – Grüssner, Kaj – Holla, Jyrki – Höglund, Hanna – Järvinen, Jussi – Kokko, Aki – Lepistö, Markku – Nieminen, Kati – Sandelin – Eric – Tuomi, Jouko – Äimä, Krista: Elinkeinoverotus 2023. Edita 2023.
- Honkamäki, Tuomas – Kujanpää, Emmiliina, – Pennanen, Matti: Yritysjärjestelyjen käsikirja: kirjanpito, verotus ja yhtiöoikeus (2., uud. p.). Alma Talent 2018.
- Immonen, Raimo – Nuolimaa, Risto: Osakeyhtiöoikeuden perusteet (3., uud. p.). Alma Talent 2017.
- Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt (8., uud. p.). Alma Talent, 2022.
- Järvenoja, Markku: Yksityisöt yritysmuodon muutoksessa. Verotus 4/2008, s. 373–384.
- Järvenoja Markku: Liiketoimintakokonaisuus yritysjärjestelyissä. Edilex 2014/9
- Järvenoja, Markku: Yritysjärjestelyjen verotus. Kauppakamari 2022.
- Kananoja, Visa: Osakeyhtiölain yritysjärjestelysäännösten muutokset verotuksen kannalta – uusien säännösten yhteensopivuus verolainsäädännön kanssa*. Verotus 5/2023, s. 617–630.
- Katramo, Mikko – Lauriala, Jari – Matinlauri, Ismo – Niemelä, Jaakko E. – Svennas, Karin – Wilkman, Nina: Yrityskauppa (2. p.). Talentum Media 2013.
- Knuutinen, Reijo: Legaliteettiperiaate verotuksessa. Lakimies 6/2015. s. 811–833.
- Knuutinen, Reijo: Hyvät pahat verot. Docendo 2017.
- Kukkonen, Matti – Walden, Risto: Elinkeinoverolaki käytännössä (4., uud. p.). Alma Talent 2020.
- Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli – Kyläkallio, Kalle: Osakeyhtiö. I-II (9. uud. p.). Edita 2020.
- Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti: Elinkeinotulon verotus (5., uud. p.). Alma Talent 2020.
- Määttä, Kalle – Torkkel, Timo: Yhtiö- ja vero-oikeuden suhteesta. Esimerkkinä osakeyhtiölain uudet yritysjärjestelysäännökset. Liikejuridiikka 2/2023, s. 93–113.

- Rasinaho, Vesa: Yritysjärjestelyt muutospaineessa – varojen arvostus ja oma pääomasulautumisessa ja muissa yritysjärjestelyissä. *Defensor Legis* 5/2003, s. 803–829.
- Sainio, Nina: Yritysjärjestelyt arvonlisäverotuksessa. *Verotus* 4/2011, s. 447–451.
- Siltala, Raimo: Oikeudellinen tulkintateoria. *Suomalainen Lakimiesyhdistys* 2004.
- Torkkel, Timo – Määttä, Kalle. Varainsiirtoverolaki muuttuu. *Verotus* 1/2024, s. 43–55.
- Vepsä, Antti: Vaihtuvapääomainen sijoitusyhtiö. *Tampereen yliopiston väitöskirjat* 762, 2023.
- Villa, Seppo – Airaksinen, Manne – Alén-Savikko, Anette – Bärlund, Johan – Jauhiainen, Jyrki – Kaisanlahti, Timo – Kanervo, Joel – Knuts, Mårten – Kuoppamäki, Petri – Kymäläinen, Seppo – Mähönen, Jukka – Pihlajarinne, Taina – Raitio, Juha – Viitanen, Klaus: *Yritysoikeus*. (4., uud. p.). Alma Talent 2020.
- Villa, Seppo: *Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö* (6., uud. p.). Alma Talent 2023.
- Vänskä, Suvi: Kiinteistöliiketoiminta ja kiinteistöt EVL:n yritysjärjestelysäännöksissä tarkoitettuna liiketoimintakokonaisuutena. *Verotus* 3/2012, s. 273–283.

Virallis- ja puolivirallislähteet

Euroopan unioni:

- Commission Staff Working Document Impact Assessment: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2017/1132 regard the use of digital tools and process in company law and Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2017/1132 as regards cross-border conversions, mergers and divisions, SWD(2018) 141 final (Bryssel 25.4.2018).
- Komission ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta rajat ylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta, COM(2018) 241 final (Bryssel 25.4.2018).
- Komission suositus: Mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä, 2003/361/EY (Bryssel 6.5.2003).
- Komission tiedonanto: Sisämarkkinoiden päivitys: enemmän mahdollisuuksia kansalaisille ja yrityksille, COM(2015) 550 final (Bryssel 16.3.2016).
- Komission tiedonanto: Pk-yritysstrategiaa kestävä ja digitaalista Eurooppaa varten, COM(2020) 103 final (Bryssel 10.3.2020).

Suomi

HE 89/1996 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakeyhtiölain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

HE 103/2007 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rajat ylittäviä pääomayhtiöiden sulautumisia ja jakautumisia koskevaksi yhteisöainsäädännöksi.

HE 146/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 40/2023 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Oikeusministeriö: Työryhmän mietintö. Rajat ylittäviä yritysjärjestelyjä koskevan yhtiöoikeudellisen direktiivin täytäntöönpano. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:22.

Oikeusministeriö: Oikeusministeriön lausuntotiivistelmä. Rajat ylittäviä yritysjärjestelyjä koskevan yhtiöoikeudellisen direktiivin täytäntöönpano – työryhmän mietintö. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2022:32.

TaVM 26/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö: OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille vastuulliseen liiketoimintaan. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2023:38.

Verohallinnon ohje: Yritysjärjestelyt ja verotus – jakautuminen. Dnro VH/3512/00.0100/2023. 15.8.2023.

Verohallinnon ohje: Yritysjärjestelyt ja verotus – liiketoimintasiirto. Dnro VH/3515/00.01.00/2023. 15.8.2023.

Verohallinnon ohje: Yritysmuodonmuutosten ja yritysjärjestelyiden varainsiirtoverotus Dnro VH/7068/00.01.00/2023. 3.1.2024.

Ruotsi:

SOU 2021:18. Statens Offentliga Utredningar 2021: Bolags rörlighet över gränserna: Volym 1. Sverige.

Muut lähteet:

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto: Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto oikeusministeriölle hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. VN/21246/2022-VNK-2.

Pääministeri Orpon hallituksen lainsäädäntösuunnitelma ja valtioneuvoston selonteot: Kevätistunto-kausi 2024 ja (alustava) syysistunto-kausi 24. 6.2.2024. Saatavissa valtioneuvoston internet-sivuilta: < <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-hyvakysi-lainsaadantosuunnitelman-kevat-ja-syysistuntokausille-1>>

Sampo Oyj:n hallituksen ehdotus: Sampo Oyj:n osittaisjakautumisesta päättämiseksi. Sampo Oyj:n varsinainen yhtiökokous 17.5.2023. Saatavissa Sampo Oyj:n internet-sivuilta: < https://www.sampo.com/globalassets/investors/partial-demerger/documents/sampo_yk_2023_ehdotus_10.pdf>

Villa, Seppo: Asiantuntijalausunto eduskunnan talousvaliokunnalle asiassa HE 146/2022 vp. 26.10.2022. Saatavissa eduskunnan internet-sivuilta: < <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2022-AK-58023.pdf>>

Oikeustapaukset

Korkein hallinto-oikeus

KHO 2008:74

KHO 2009:98

KHO 2015:156

Keskusverolautakunta

KVL 39/1996

KVL 80/1996

KVL 57/1998

KVL 2000/64 ei julk.

KVL 77/2004

Euroopan unionin tuomioistuin

C-106/16 *Polbud-Wykonawstwo*